

Załącznik do Uchwały Nr 460/XXXVIII/21

Sejmiku Województwa Pomorskiego

z dnia 29 listopada 2021 r.

„Ocena sytuacji na rynku pracy województwa pomorskiego i realizacji przez Samorząd Województwa Pomorskiego zadań w zakresie polityki rynku pracy”

Ocena sytuacji na rynku pracy województwa pomorskiego i realizacji przez Samorząd Województwa Pomorskiego zadań w zakresie polityki rynku pracy

Ostatnie lata przed rozpoczęciem epidemii koronawirusa były okresem systematycznie poprawiającej się sytuacji na regionalnym rynku pracy. Obserwowano nie tylko obniżający się poziom stopy bezrobocia, która w okresie od czerwca do listopada 2019 r. osiągnęła rekordowo niski poziom (4,4%), ale także korzystne poziomy innych wskaźników określających kondycję regionalnego rynku pracy. Sytuacja pandemiczna z wiosny 2020 r. w różnym stopniu zachwiała te pozytywne trendy.

Z powodu okresowego zamknięcia gospodarki oraz z obawy przed destabilizacją gospodarczą, przedsiębiorcy wybranych branż zareagowali wstrzymaniem naborów nowych kadr. Dodatkowo publiczne służby zatrudnienia w wyniku obostrzeń epidemiologicznych musiały czasowo ograniczyć zakres przedsięwzięć i działań aktywizacyjnych dedykowanych osobom bezrobotnym i poszukującym pracy. Niemniej jednak sytuacja ta nie spowodowała znacznego wzrostu bezrobocia w regionie, na co w szczególności wpłynęły działania podejmowane względem przedsiębiorców i pracodawców w ramach różnych instrumentów pomocowych realizowanych przez Samorząd Województwa Pomorskiego, w tym wdrażanych przez urzędy pracy w ramach tarczy antykryzysowej. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że skomplikowana sytuacja gospodarcza w regionie w związku z utrzymującym się stanem pandemii nie doprowadziła do niekorzystnych zmian w zakresie rozwoju regionalnej przedsiębiorczości – trend wzrostowy liczby podmiotów gospodarczych obserwowany w Pomorskiem w ostatnich latach utrzymał się. Regionalna przedsiębiorczość nadal się rozwija, z dobrymi perspektywami na przyszłość, czego potwierdzeniem są wyniki aktualnych badań i raportów gospodarczych.

Bieżący rok przyniósł nieznaczny spadek bezrobocia w regionie i odpływ osób bezrobotnych z rejestrów powiatowych urzędów pracy, ale trudno na tym etapie ocenić, czy jest to trwała tendencja na rynku pracy, czy tylko wpływ czynników sezonowych. Aktualna sytuacja jest lepsza niż na początku roku, niemniej jednak bezrobocie nie powróciło do wyjątkowo niskiego poziomu z okresu poprzedzającego ogłoszenie pandemii. Nawet nie powróciło do poziomu, jaki był obserwowany w początkowym okresie epidemii, tj. marzec-czerwiec 2020 r. Niewątpliwie, pomimo trudności, rozwój przedsiębiorczości w Pomorskiem daje perspektywę poprawy sytuacji na rynku pracy.

Trend wzrostowy pomorskiej przedsiębiorczości

Trend wzrostowy obserwowany w ostatnich latach w odniesieniu do liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w województwie pomorskim utrzymuje się również w 2021 r. Liczba przedsiębiorstw, z poziomu 318,5 tys. zanotowanego w grudniu 2020 r., wzrosła do poziomu 327,8 tys. podmiotów w sierpniu br. Przyrost firm o 9,3 tys. oznacza, że w omawianym okresie liczba przedsiębiorstw w województwie pomorskim wzrosła o 2,9%, a w ujęciu rocznym dynamika ta osiągnęła jeszcze wyższą wartość - 4,1% (314,8 tys. podmiotów w sierpniu 2020 r.).

Rozwój przedsiębiorczości w naszym regionie jest spowodowany wyróżniającą się na tle innych województw aktywnością osób fizycznych chcących rozpocząć i prowadzących działalność gospodarczą, która wzmocniana jest pozytywnym klimatem inwestycyjnym. Wskaźnik osób fizycznych prowadzących własne firmy przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwie pomorskim w 2020 r. osiągnął wartość 16,78 i był to najwyższy notowany poziom tego zjawiska w ostatnich latach. Aktywność gospodarcza mieszkańców regionu, wyrażona tym wskaźnikiem, pozwala województwu pomorskiemu corocznie plasować się w ścisłej czołówce województw w kraju (3. miejsce), przy jednocześnie obserwowanej tendencji wzrostowej poziomu tego wskaźnika w ujęciu rok do roku¹.

Region jest atrakcyjną lokalizacją dla biznesu

Atrakcyjność inwestycyjną regionu oraz korzystny klimat do rozwoju przedsiębiorczości potwierdzają wyniki badania Business Environment Assessment Study (BEAS)². W 3. edycji tego badania w 2020 r. Trójmiasto zajęło, *ex aequo* z Poznaniem, drugie miejsce pod względem atrakcyjności inwestycyjnej wśród największych miast Polski. Na pierwszym miejscu znalazła się Warszawa. Średnia ocena Trójmiasta wyniosła 7,1 pkt. w 10-stopniowej skali, notując spadek o 0,3 pkt. w porównaniu z 2019 r. Najwyżej ocenione zostały następujące aspekty: lokalizacja jako miejsce do życia (7,8 pkt), potencjał edukacyjny jako dostępność przyszłych pracowników (7,7 pkt) oraz infrastruktura (7,6 pkt). Warto podkreślić, że Trójmiasto jest dominującym ośrodkiem skupiającym przedsiębiorczość w województwie pomorskim. Według danych z sierpnia 2021 r. aż 42,1% wszystkich regionalnych podmiotów gospodarczych funkcjonowało na terenie Gdańska, Gdyni i Sopotu.

Pomorskie wyróżnia się znacznym potencjałem innowacyjności

¹ 2019 r. - 16,03; 2018 r. - 15,35; 2017 r. - 14,6; 2016 r. - 14,17.

² Badanie realizowane przez Antal, Cushman & Wakefield oraz Vastint; przedstawia poglądy i oceny środowiska biznesowego w Trójmieście wyrażone przez decydentów polskich firm.

W najnowszym rankingu *Indeks Millenium 2020*³ województwo pomorskie utrzymało 4. pozycję w rankingu regionów pod względem *potencjału innowacyjności*. Warto podkreślić, że region solidną pozycję tuż za podium zajmuje regularnie od 2016 r. W 2020 r. wskazano, iż przede wszystkim wydajność pracy i edukacja policealna wpływa na innowacyjność województwa. Korzystne uwarunkowania gospodarcze regionu sprzyjają nie tylko powstawaniu nowych przedsiębiorstw, ale stanowią również stabilny fundament dla rozwoju istniejących firm w zakresie wdrażania nowych rozwiązań, inwestowania w nowoczesne technologie oraz otwierania się na innowacje i projekty badawczo-rozwojowe, przy jednoczesnym wzroście liczby pracowników zaangażowanych w rozwój tych obszarów.

W Pomorskiem kontynuowane są działania wspierające przedsiębiorców

Począwszy od marca 2020 r., kiedy gospodarkę regionalną objęto obostrzeniami związanymi z ograniczaniem rozwoju pandemii koronawirusa, uwarunkowania pomorskiego rynku pracy uległy diametralnym zmianom. W zakresie aktywności publicznych służb zatrudniania pojawiły się do realizacji zadania zmierzające do efektywnego zapewnienia pomocy przedsiębiorcom i pracodawcom. Głównym celem podejmowanych przedsięwzięć było zapobieganie likwidacji miejsc pracy i utrzymanie w zatrudnieniu możliwie największej liczby Pomorzaków. Podjęte działania skupiły się przede wszystkim na:

- ochronie miejsc pracy poprzez wsparcie przedsiębiorstw w ramach tarczy antykryzysowej;
- akcji informacyjnej związanej ze wsparciem udzielanym przedsiębiorcom i pracodawcom.

W 2021 r. działania w tym zakresie były kontynuowane przez samorządy regionalne i powiatowe, tj. działające w ich strukturach urzędy pracy. Wsparcie to finansowano z dwóch Funduszy celowych:

- Funduszu Pracy, z którego finansowano pomoc udzielaną przez samorządy powiatowe;
- Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, których środki dystrybuowano za pośrednictwem Samorządu Województwa Pomorskiego (Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku).

Od początku pandemii do powiatowych urzędów pracy w województwie pomorskim wpłynęło blisko 230 tys. spraw o udzielenie wsparcia, w tym rozpatrzono pozytywnie 205,2 tys. wniosków (89,2%). Pomorskie powiatowe urzędy pracy udzieliły pomocy 204,4 tys. podmiotom (pracodawcom, przedsiębiorcom, organizacjom pozarządowym itp.) oraz blisko 88 tys. pracowników zatrudnionych w pomorskich przedsiębiorstwach. Łączna kwota

³ Ranking przygotowują eksperci Banku Millenium uwzględniając ocenę następujących kryteriów innowacyjności: wydajność pracy, wydatki na badania i rozwój (B+R), edukacja policealna, pracujący w B+R, liczba patentów.

wypłaconego dofinansowania to prawie 1,3 mld zł, w tym *wsparcie branżowe* około 190 mln zł.⁴

W zakresie działań podjętych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku, od początku 2021 r. rozpatrzono pozytywnie blisko 5,5 tys. wniosków o wsparcie finansowe ze strony przedsiębiorców i pracodawców. Sumaryczna kwota dofinansowania wyniosła w bieżącym roku 208,7 mln zł, a wsparciem objęto 47,6 tys. pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach z terenu województwa pomorskiego. Od 1 kwietnia 2020 r. do 30 września 2021 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku rozpatrzył pozytywnie 10,3 tys. wniosków, co przełożyło się na udzielenie pomocy finansowej w łącznej kwocie 794,7 mln zł. Od początku pandemii wsparciem objęto 6 623 podmioty, a łączna liczba pracowników objętych pomocą wyniosła 186,3 tys. osób. Jeśli chodzi o branże regionalnej gospodarki, z których podmioty najczęściej korzystały ze wsparcia finansowego, to należy wyróżnić przede wszystkim gastronomię, handel (sprzedaż towarów) oraz turystykę (hotelarstwo).

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych to także ochrona pracowników w przypadku upadłości przedsiębiorstw. Od początku 2021 r. wypłacono 3,9 mln zł na zaległe wynagrodzenia i inne świadczenia należne pracownikom (293 osoby) w przypadku zaistnienia niewypłacalności pracodawcy.⁵

Pomorzanie wyróżniają się poziomem aktywności zawodowej, ale aktywność zawodowa kobiet pozostaje niezmiennie niższa niż mężczyzn

W II kwartale 2021 r. aktywność zawodowa mieszkańców województwa pomorskiego wynosiła 58,9% i pod względem tego wskaźnika Pomorzanie zajęli 3. miejsce (za mieszkańcami woj. mazowieckiego i woj. wielkopolskiego) wśród wszystkich regionów kraju.

Analizując aktywność zawodową mieszkańców Pomorza z uwzględnieniem płci warto zauważyć, że od lat pozostaje ona wśród kobiet na dużo niższym poziomie niż wśród mężczyzn. Wskaźnik ten wyniósł w II kwartale br. odpowiednio 51,7% oraz 66,7%.

Najwięcej mieszkańców regionu pracuje w sektorze usług, problemem pozostaje wysoki odsetek osób biernych zawodowo

Liczba pracujących w województwie pomorskim w II kwartale 2021 r. wynosiła 1 028 tys. osób, tj. 57,3% ogółu ludności w wieku 15-89 lat. Większość pracujących osób (93,5%) wykonywało swoje obowiązki zawodowe w pełnym wymiarze czasu. Biorąc pod uwagę rodzaj działalności, 61% pracujących mieszkańców regionu pracowało w sektorze usług, 32,8% w przemyśle i handlu, a pozostałe 5,7% - w rolnictwie.

⁴ Według stanu na dzień 10.09.2021 r.

⁵ Według stanu na dzień 24.09.2021 r.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w I półroczu 2021 r. wynosiło 5 977,80 zł i było o 462,80 zł wyższe niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Liczba osób biernych zawodowo w województwie pomorskim w II kwartale 2021 r. wynosiła 737 tys. co stanowiło 41,1% ogółu ludności regionu w wieku 15-89 lat. W zbiorowości mężczyzn odsetek osób biernych zawodowo był zdecydowanie niższy (33,3%) aniżeli wśród kobiet (48,3%).

Analizując przyczyny pozostawania w bierności zawodowej w II kwartale br. zaobserwować można duży odsetek biernych, którzy nie poszukiwali pracy z powodu pozostawania na emeryturze (46,4%) oraz z powodu nauki i uzupełniania kwalifikacji (22,9%). Te dwie kategorie niezmiennie stanowią najwyższy odsetek osób biernych zawodowo. W dalszej kolejności przyczyną nie poszukiwania pracy jest choroba i niepełnosprawność (12,3% biernych zawodowo) oraz obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (11,0%).

W wymiarze mikroekonomicznym bierność zawodowa, szczególnie utrzymująca się przez dłuższy okres czasu, powoduje zmniejszenie szans na skuteczny powrót do pracy, a w konsekwencji powoduje niekorzystną sytuację po przejściu na emeryturę – niższe świadczenie, brak uprawnień do świadczenia, a nawet zagrożenie ubóstwem.

Poziom bezrobocia ulegał wahaniom

Jedną z konsekwencji pandemii koronawirusa był obserwowany do lutego 2021 r. wzrost liczby osób bezrobotnych w województwie pomorskim. Wraz z ogłoszeniem stanu epidemii w kraju realizacja aktywnych programów rynku pracy przez powiatowe urzędy pracy została znacznie ograniczona. W rezultacie, w okresie obowiązywania pandemicznych obostrzeń, przyrost liczby osób bezrobotnych wynikał w większej mierze ze spowolnienia procesu wyłączeń osób bezrobotnych z rejestrów urzędów pracy, aniżeli ze zwiększonej liczby nowych rejestracji.

Od marca br. rozpoczął się systematyczny spadek populacji osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy regionu – z poziomu 59,4 tys. osób do 52,5 tys. w sierpniu 2021 r. Obserwowana w tym okresie poprawa sytuacji na regionalnym rynku pracy pozwoliła wskaźnikowi dotyczącemu liczby osób bezrobotnych na zbliżenie się do poziomów notowanych w okresie pierwszych miesięcy po ogłoszeniu stanu epidemii. W sierpniu 2021 r. grupa bezrobotnych w województwie pomorskim była jedynie o 0,2 tys. osób liczniejsza aniżeli w sierpniu 2020 r., natomiast uwzględniając dane z okresu poprzedzającego pandemię, notowana aktualnie liczba bezrobotnych jest wyższa niż zaobserwowana w sierpniu 2019 r. (o 11,4 tys. osób, tj. wzrost o 27,7%). Jednakże biorąc pod uwagę skalę

negatywnego oddziaływania pandemii na gospodarkę należy stwierdzić, że wpływ jej skutków na zjawisko bezrobocia w regionie na szczęście nie był znaczący. Na obecny spadek bezrobocia może mieć wpływ kilka czynników, w tym m.in.: ilość środków finansowych przeznaczonych na wsparcie gospodarki i ochronę miejsc pracy oraz chęć nadrobienia przez przedsiębiorców strat spowodowanych ograniczeniem działalności w czasie pandemii, która przełożyła się na wzrost zapotrzebowania na kadry.

Wzrosła rozpiętość w poziomie bezrobocia pomiędzy powiatami

Zauważalnym rezultatem kryzysu pandemicznego na rynku pracy było zwiększenie się rozpiętości w poziomie bezrobocia pomiędzy powiatami województwa pomorskiego. W sierpniu br. różnica pomiędzy najwyższą i najniższą wartością stopy bezrobocia w regionie wynosiła 10,5 pkt. proc. (powiat nowodworski - 12,6%, m. Sopot 2,1%). Dla porównania, w sierpniu ubiegłego roku najwyższa rozpiętość w poziomie tego wskaźnika wyniosła 10,1 pkt. proc. (powiat nowodworski – 12,4%, m. Sopot – 2,3%). Odwołując się do danych sprzed okresu ogłoszenia pandemii (sierpień 2019 r.), należy zauważyć, że rozpiętość w poziomie bezrobocia w Pomorskiem znacznie wzrosła w okresie ostatnich dwóch lat – z poziomu 8,7 pkt. proc. (powiat malborski – 10,1%, m. Sopot – 1,4%) do obecnego poziomu 10,5 pkt. proc. Warto podkreślić, iż co do zasady powiaty, w których od lat występuje relatywnie wysoka stopa bezrobocia, notują również wyższą dynamikę wzrostu bezrobocia w warunkach pogarszającej się sytuacji gospodarczej.

W sierpniu 2021 r. w porównaniu do sierpnia 2019 r. poziom stopy bezrobocia wzrósł w zdecydowanej większości powiatów województwa pomorskiego, z wyjątkiem powiatu malborskiego (utrzymano poziom) i powiatu sztumskiego (zanotowano spadek bezrobocia). Największy wzrost stopy bezrobocia w omawianym okresie miał miejsce w powiecie słupskim – z 6,4% do 9,7% (3,3 pkt. proc.).

Województwo pomorskie pod względem stopy bezrobocia, z wynikiem 5,6% na koniec sierpnia br., uplasowało się na 7. miejscu w kraju za województwami: wielkopolskim, śląskim, małopolskim, mazowieckim, dolnośląskim oraz lubuskim. Jest to gorsza pozycja niż w tym samym okresie roku ubiegłego – w sierpniu 2020 r. nasz region znajdował się na 5. miejscu.

Spadł udział kobiet wśród bezrobotnych i wzrósł odsetek długotrwale bezrobotnych

W sierpniu 2021 r. udział kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych wynosił 60% i był on o 0,3 pkt. proc. niższy aniżeli w analogicznym okresie roku ubiegłego i o 4 pkt. proc. niższy niż w sierpniu 2019 r. Pomimo zmniejszającego się udziału kobiet w populacji osób bezrobotnych, należy podkreślić, że udział kobiet w strukturze bezrobocia utrzymuje się nadal na wysokim poziomie.

Liczną grupę osób bezrobotnych stanowiły również osoby długotrwale bezrobotne. Ich udział w ogólnej populacji osób bezrobotnych województwa pomorskiego wyniósł w sierpniu 2021 r. 50%, co oznacza, że dokładnie co druga osoba zarejestrowana w urzędach pracy województwa pomorskiego była długotrwale bezrobotna. Warto podkreślić, że w porównaniu z sierpniem 2020 r. i 2019 r. odnotowano znaczny wzrost odsetka długotrwale bezrobotnych, odpowiednio o 10,3 pkt. proc. i o 6,6 pkt. proc.

W okresie ostatniego roku (sierpień 2021 r. - sierpień 2020 r.) zmniejszył się natomiast udział osób młodych w wieku do 30 r.ż. w ogólnej liczbie osób bezrobotnych – spadek z poziomu 28,8% do 25,8%. Przyjął on jednocześnie wartość mniejszą o 1,9 pkt. proc. od wartości odnotowanej w sierpniu 2019 r.

Przybyło ofert pracy w porównaniu z rokiem ubiegłym

W okresie styczeń-sierpień 2021 r. sumaryczna liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej w rejestrach powiatowych urzędów pracy województwa pomorskiego wyniosła 68,1 tys. i była o 29,4% wyższa aniżeli w analogicznym okresie 2020 r., kiedy odnotowano ich 52,6 tys. Tegoroczne oznaki odbicia obserwowane w gospodarce regionu, po okresie zniesienia ograniczeń związanych z pandemią koronawirusa, zaowocowały znacznym wzrostem ofert pracy i miejsc aktywizacji zawodowej w rejestrach urzędów pracy. Największą dynamikę przyrostu ofert w ujęciu rocznym zaobserwowano w kwietniu (105%) i maju (75,7%) – był to efekt niskich wartości bazowych odnotowanych w 2020 r. w związku z ogłoszeniem pandemii koronawirusa i wprowadzeniem ograniczeń w funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych. W kolejnych miesiącach, wraz z początkiem sezonu wakacyjnego, dynamika przyrostu ofert pracy zgłaszanych do urzędów pracy w ujęciu rocznym znacząco wyhamowała. Warto jednak podkreślić, że liczba wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej również w lipcu i sierpniu 2021 r. była znacznie wyższa niż w porównywalnym okresie ubiegłego roku – w lipcu br. zgłoszono o 37,2% więcej ofert, a w sierpniu było ich o 54,5% więcej.

Pomorski rynek pracy zasilają obywatele z innych państw

Do końca sierpnia br. wydano w sumie 118,1 tys. oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcom - to o 53,9% więcej niż w tym samym okresie roku ubiegłego i 32,9% więcej niż w tym samym okresie roku 2019. Należy zaznaczyć, że liczba wydanych oświadczeń nie jest tożsama z rzeczywistą liczbą cudzoziemców przybywających do regionu w celach zarobkowych. Oszacowanie tej wartości jest utrudnione z uwagi na fakt, iż część oświadczeń nie jest realizowana przez pracodawców oraz z uwagi na, spowodowaną epidemią, zmianą w procedurach, która umożliwiła przedłużenie ważności już wydanych zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową oraz oświadczeń o powierzeniu

wykonywania pracy cudzoziemcom na okres do 30-go dnia następującego po dniu odwołania stanu epidemii.

Najliczniejszą reprezentację cudzoziemców przyjeżdżających do naszego regionu w celach zarobkowych stanowili obywatele Ukrainy (93,7 tys.), a blisko 55% ogółu oświadczeń dotyczyło zatrudnienia pracowników do wykonywania prac prostych. Jeśli chodzi o rodzaj zawieranych umów, to w zdecydowanej większości z kandydatami do pracy przybywającymi z zagranicy zawierano umowy zlecenie - 84,1%, które co do zasady zawierane są na krótszy okres czasu.

Liczba zezwoleń na pracę długoterminową wydawanych przez Wojewodę Pomorskiego również wzrastała systematycznie i w 2019 r. osiągnęła poziom ponad 30 tys. W 2020 r. odnotowano spadek liczby wydanych zezwoleń o 22,9% w stosunku do roku poprzedniego do poziomu 23,4 tys. osób. Od stycznia do czerwca 2021 r. wydano 10,4 tys. zezwoleń, co stanowiło 92,7% zezwoleń wydanych w tym samym okresie 2020 r.

Pozytywnym trendem, który zaobserwowano w regionie jest systematyczny wzrost liczby cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego. Wg stanu na koniec grudnia 2020 r. w systemie ubezpieczeń zgłoszonych było 44,4 tys. osób, tj. o 9,7% więcej niż w grudniu 2019 r. (w grudniu 2019 r. 40,5 tys. osób).⁶ W sierpniu 2021 r. liczba cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczenia emerytalnego i rentowego w pomorskich oddziałach ZUS wzrosła do poziomu 53,3 tys. osób, a zatem w porównaniu z końcem 2020 r. odnotowano blisko 20% wzrost liczby ubezpieczonych cudzoziemców. Wzrost odnotowano również w zakresie liczby obcokrajowców prowadzących działalność gospodarczą w Pomorskiem. Na koniec 2020 r. 1 318 cudzoziemców prowadziło własną firmę na terenie województwa pomorskiego, a ich liczba na koniec sierpnia 2021 r. wzrosła do poziomu 1 396, tj. wzrost o blisko 6%.

Kurczenie się zasobów pracy postępuje wolniej niż w innych regionach Polski

Choć negatywne zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa postępują i stają się coraz bardziej odczuwalne na rynku pracy, województwo pomorskie nadal jest w lepszej sytuacji aniżeli pozostałe regiony kraju.

W 2020 r. odnotowano rekordowo niski przyrost naturalny – w skali kraju wskaźnik ten wyniósł -3,18 (dla porównania: -0,68 w 2018 r.; -0,91 w 2019 r.). Pomorskie, które do tej pory jako nieliczne notowało dodatni poziom tego wskaźnika, również odnotowało w 2020 r. wartość ujemną (-0,5), przy czym był to najlepszy wynik wśród regionów kraju. Wystąpienie

⁶ Por.: Tabela 12. *Liczba cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych według województwa siedziby płatnika – stan na koniec roku* [w:] Mrugała G., Kugiel P., *Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych*. (online)

<https://www.zus.pl/documents/10182/2322024/Cudzoziemcy+w+polskim+systemie+ubezpiecze%C5%84+spo%C5%82ecznych+-+wydanie+2021.pdf/98191fc2-b2ad-11b6-1158-9b4923e5a883> [dostęp:12.10.2021 r.]

zjawiska ubytku naturalnego w naszym regionie wystąpiło dwa lata wcześniej względem prognoz publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny.

Pomorzanie są aktualnie najmłodszą populacją regionalną w kraju z medianą wieku wynoszącą 40,3 lat (w kraju - 41,7 lat). Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 59,3% ogółu społeczeństwa regionu, choć warto zaznaczyć, że wskaźnik ten wykazuje tendencję spadkową (59,8% w 2019 r.; 60,3% w 2018 r.). Systematycznie rośnie natomiast współczynnik obciążenia osobami starszymi (pokazujący relację osób starszych do liczby ludności ogółem) – w 2020 r. wynosił on 26,5 (w 2019 r. – 25,5; w 2018 r. - 24,5). I choć wskaźnik ten wypada korzystnie na tle całego kraju, nie pozostawia złudzeń co do starzenia się społeczeństwa w regionie.

Saldo migracji na 1000 mieszkańców w województwie pomorskim w 2020 r. wynosiło 1,7. Pozwoliło to naszemu regionowi, pod tym względem, zająć drugie miejsce w rankingu województw - za województwem mazowieckim. Dodatkowo saldo migracji ludności wskazuje, że liczba zameldowań na pobyt stały przewyższa liczbę wymeldowań z pobytu stałego, przy czym w ruchu wewnętrznym saldo migracji wyniosło 1,6, a w zagranicznym 0,1.

Pandemia nie wykluczyła innych niż wsparcie anty kryzysowe działań, na rzecz pomorskiego rynku pracy

Pomimo, że działania związane z ochroną miejsc pracy ze względu na pandemię stanowiły priorytet i wymagały dużego zaangażowania kadr Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku, równolegle realizowano zadania określone w Regionalnym Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia dla województwa pomorskiego na rok 2021, które były ukierunkowane na rozwój zawodowy mieszkańców Pomorza, przy szczególnym uwzględnieniu aspektu związanego z dostosowaniem kompetencji i kwalifikacji pracowników do potrzeb pracodawców.

W bieżącym roku zadania Wojewódzkiego Urzędu Pracy realizowane w imieniu Samorządu Województwa Pomorskiego skupiły się przede wszystkim wokół:

1. Inicjatyw realizowanych w ramach Pomorskiego Systemu Poradnictwa Zawodowego.

Działające w strukturze WUP w Gdańsku Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Gdańsku i Słupsku łącznie udzieliły wsparcia w formie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej dla ponad 6 tys. mieszkańców Pomorza. W bieżącym roku wszystkie stałe inicjatywy w ramach Pomorskiego Systemu Poradnictwa Zawodowego były organizowane w formule online. W lutym, czerwcu i wrześniu br. zorganizowano spotkania grup subregionalnych połączone z prelekcjami ekspertów dotyczącymi dostosowania usług poradnictwa zawodowego do zmieniającej się rzeczywistości, wykorzystania zdalnych metod

do pracy z klientem oraz możliwości, jakie niesie rozwój nowych technologii na elastyczne zarządzanie karierą zawodową. W spotkaniach wzięło udział łącznie 181 doradców zawodowych z województwa pomorskiego. Ponadto realizowano i koordynowano regionalne wydarzenia:

- **Marzec na obcasach:** siódmy z rzędu cykl warsztatów i spotkań dedykowanych Pomorzankom szukającym inspiracji do działania i motywacji do podjęcia nowych wyzwań w rozwoju zawodowym i osobistym, w ramach którego w bieżącym roku wsparcie uzyskało prawie 1700 kobiet;
- **Projekt Kariera – Wybieraj mądrze:** – cykl webinarów dla uczniów poświęcony planowaniu kariery edukacyjno-zawodowej. Tematyka dotyczyła przede wszystkim sytuacji na pomorskim rynku pracy, procesów rekrutacyjnych u pomorskich pracodawców, kompetencji przyszłości i uczenia się przez całe życie. Łącznie w dwóch edycjach udział wzięło ponad 2600 uczniów pomorskich szkół;
- **Kariera od Nowa:** cykl webinarów skierowanych do Pomorzan poszukujących lub zainteresowanych zmianą pracy. W webinarach łącznie wzięło udział 505 osób;
- **Doradź mądrze:** w maju br. zorganizowano we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku seminarium dla nauczycieli doradców zawodowych pn. „Doradź mądrze. Doradca zawodowy towarzyszem w zmianie”. W seminarium wzięło udział ok. 60 osób.

2. Finansowania kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawców ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS)

W 2021 r. roku podstawowy limit KFS, jaki został przyznany na działania powiatowych urzędów pracy z terenu województwa pomorskiego do wykorzystania na kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawców wyniósł prawie 13 mln zł. W bieżącym roku ze środków KFS skorzystało już 6,8 tys. pracujących Pomorzan, którym sfinansowano wsparcie na kwotę ponad 10,8 mln zł (od 2014 r. niemal 61 tys. osób, a kwota przekroczyła już 83 mln zł). Największą popularnością w regionie cieszyły się kursy – uczestniczyło w nich blisko 46,5 tys. osób. Obszary tematyczne kursów, które cieszyły się największym powodzeniem to: opieka zdrowotna, rachunkowość; księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna; informatyka i wykorzystanie komputerów; usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy; doskonalenie nauczycieli i nauka o kształceniu.

Ponad tysiąc osób uzyskało wsparcie w postaci egzaminu potwierdzającego nabycie nowych umiejętności lub uprawnień zawodowych, a dla ponad 600 osób dofinansowano studia podyplomowe.

3. Prowadzenia projektów aktywizujących zawodowo osoby pozostające bez pracy, realizowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W 2021 r. w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 wsparcie uzyskało 1 827 osób bezrobotnych, biernych zawodowo i pracujących w wieku 18-29 lat, zaś w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020 wsparcie uzyskało 881 osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia. Od początku realizacji projektów w obu programach wsparcie uzyskało blisko 56,9 tys. osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz pracujących. W zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 od początku realizacji projektów wsparciem objęto prawie 22,6 tys. osób pracujących. Łączna kwota środków przeznaczonych na wsparcie w ramach obu programów wynikająca z podpisanych umów wynosiła 803,2 mln zł (w tym 81,3 mln zł przeznaczono na działania związane z pandemią COVID-19).

4. Realizacji projektu "Pomorskie! Tu wracam. Tu pracuję" pierwszego w Polsce pilotażowego programu wsparcia reemigrantów - osób w wieku 30+ powracających z zagranicy

Realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku projekt pozakonkursowy, finansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego. W ramach przeprowadzonej rekrutacji ok. 100 zainteresowanym osobom udzielono informacji dot. warunków udziału w projekcie oraz dot. warunków życia i pracy w Polsce. Organizowano działania promocyjne skierowane do osób poszukujących pracy po okresie pracy za granicą, osób zamierzających powrócić do Polski oraz instytucji publicznych i organizacji pomocowych. Do końca września 2021 r. zakwalifikowano do udziału w projekcie 33 osoby, które objęto całościowym wsparciem w zakresie: poradnictwa zawodowego (w tym tworzenie Indywidualnego Planu Działań), poradnictwa EURES (w tym: informowanie o warunkach życia i pracy w Polsce, tłumaczenie dokumentów), poradnictwa prawnego, pośrednictwa pracy oraz wsparcia psychologicznego, wsparcia w zakresie uznania w Polsce kwalifikacji (uprawnień) zdobytych za granicą oraz szkoleniami zawodowymi.

5. Koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego związanej z zasiłkami dla bezrobotnych pracujących wcześniej za granicą

W okresie od stycznia do września 2021 r. do WUP w Gdańsku wpłynęło 739 spraw o przyznanie prawa do zasiłku dla osób bezrobotnych. Sporządzono i wydano 838 decyzji administracyjnych o przyznanie prawa do zasiłku. Zrealizowano 274 sprawy transferu zasiłku dla bezrobotnych z krajów UE/EOG lub Szwajcarii, Wielkiej Brytanii do Polski oraz 270 spraw

dotyczących potwierdzenia okresu ubezpieczenia w Polsce. WUP w Gdańsku wystąpił również – za pośrednictwem Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej – o zwrot wypłaconych w Polsce zasiłków dla osób bezrobotnych (na podstawie okresów zagranicznych ubezpieczenia i pracy w 2021 r.) na kwotę prawie 596 tys. zł.

6. Podejmowania inicjatyw w ramach sieci Europejskich Służb Zatrudnienia EURES.

Do końca sierpnia 2021 r. doradcy w ramach działań sieci EURES pozyskali i rozpowszechnili 172 oferty pracy na blisko 1,2 tys. miejsc pracy. Udzielano porad indywidualnych nt. sposobów poszukiwania pracy, warunków życia i pracy w krajach UE/EOG (udzielono ponad 340 porad dla poszukujących pracy oraz pracodawców i instytucji zewnętrznych). Zrealizowano 4 spotkania informacyjne dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych dot. m.in. usług EURES i bezpiecznego poruszania się po europejskim rynku pracy (77 uczestników). Doradcy EURES koordynują kampanię informacyjną prowadzoną przez Europejski Urząd ds. Pracy (ELA) dot. praw pracowników sezonowych w państwach UE/EFTA.

7. Działalności Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, w ramach której:

- kontynuowano prowadzenie Regionalnego Portalu Wiedzy o Rynku Pracy - porp.pl stanowiącego kompleksowe źródło informacji o bieżących trendach i zjawiskach zachodzących na rynku pracy oraz o kluczowych inicjatywach (działania i wydarzenia), realizowanych w regionie przez instytucje działające w obszarze rynku pracy i edukacji. W bieżącym roku odnotowano ponad 30 tys. odsłon witryny (w tym ponad 20 tys. unikalnych odsłon);
- zorganizowano V Forum Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy poświęcone roli i wpływowi pracy zdalnej na pracowników i pracodawców (zrealizowane w formule online);
- diagnozowano i monitorowano kluczowe zjawiska i trendy na regionalnym i lokalnych rynkach pracy, w tym m.in. prowadzono statystyki rynku pracy, monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych, przygotowywano opracowania o rynku pracy, prowadzono i upowszechniano badania własne, odpowiadające na potrzeby informacyjne regionu oraz „Barometr Zawodów”.

8. Prowadzenia Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia i Rejestru Instytucji Szkoleniowych.

Do końca sierpnia 2021 r. w ramach Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia rozpatrzono 287 wniosków: o wpis, wykreślenie, zmianę danych oraz zawiadomień o wznowieniu/zawieszeniu działalności. Wydano 168 certyfikatów oraz zweryfikowano w każdym kwartale ponad 320 agencji zatrudnienia pod względem braku zaległości składek

ZUS. Poddano kontroli 16 agencji zatrudnienia. Zweryfikowano 876 informacji z działalności agencji zatrudnienia za rok 2020. Prowadzono 93 postępowania administracyjne.

W ramach Rejestru Instytucji Szkoleniowych rozpatrzono 417 wniosków o wpis, 842 wnioski o kontynuację prowadzonej działalności oraz 59 wniosków o korektę i aktualizację danych. Wykreślono z rejestru z powodu braku kontynuacji 245 instytucji szkoleniowych oraz 6 instytucji na wniosek własny.

Podsumowanie

Pomorskie wraz z wieloma pozostałymi regionami Polski, pozostaje w kręgu oddziaływania problemów diagnozowanych nie tylko w skali krajowej, ale także europejskiej. Pomimo zmian zachodzących na regionalnym rynku pracy i dużej złożoności zjawisk społeczno-gospodarczych będących konsekwencją ogłoszenia stanu epidemicznego w kraju, województwo pomorskie niezmiennie pozostaje atrakcyjnym miejscem do życia i prowadzenia biznesu. Obserwowane od lat trendy utrzymują się, a zaistniały kryzys społeczno-gospodarczy wywołany pandemią koronawirusa spowodował, iż zyskały one dodatkową dynamikę. Szczególnie ma to odzwierciedlenie w takich zjawiskach jak: kurczenie się zasobów pracy, migracje zarobkowe i zatrudnianie cudzoziemców czy kwestie związane z rozwojem cyfrowym społeczeństwa i technologicznym przedsiębiorstw. Wszystkie te aspekty realnie będą coraz bardziej wpływały na kondycję regionalnej gospodarki oraz kształtowały w przyszłości równowagę popytowo-podażową na pomorskim rynku pracy.

Należy pamiętać, że zmiany społeczne i gospodarcze będą prowadziły do przeniesienia środka ciężkości w kierunku zwiększenia efektywności pracy. Będzie to w szczególności wymagało od pracodawców uelastyczenia kultury organizacyjnej i zwiększenia gotowości do wdrażania niestandardowych rozwiązań. Dodatkowo wszelkie działania podejmowane w regionie, aby mogły być skutecznie wdrażane, powinny być wspierane przez dostosowane do bieżącej sytuacji regulacje prawne, które w obszarach dotyczących rynku pracy wymagają obecnie kluczowych zmian. Polityka rynku pracy powinna stanowić spójną i adekwatną do potrzeb wszystkich uczestników rynku pracy ramę, umożliwiającą nowatorskie podejście do wyzwań społeczno-gospodarczych.

Wobec ograniczonej dostępności zasobów pracy, przy postępującej robotyzacji wielu branż i upowszechniającym się modelu wykorzystania maszyn nie tylko do wykonywania prac prostych, lecz również przy realizacji procesów decyzyjnych, istotnym wyzwaniem na najbliższe lata będzie zachęcanie pracowników do zdobywania nowych umiejętności i systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Właśnie umiejętności i kwalifikacje zawodowe, adekwatnie dostosowane do potrzeb pracodawców, będą w przyszłości

stanowiły o przewadze rynkowej nie tylko potencjalnych kandydatów do pracy i pracowników, ale też zatrudniających ich przedsiębiorców. Znajduje to odzwierciedlenie w idei *lifelong learning*, która odnosi się do nabywania umiejętności na przestrzeni całego życia. Odpowiedzią na powyższe wyzwania są przedsięwzięcia i zobowiązania strategiczne przyjęte przez Samorząd Województwa Pomorskiego w ramach planowanych działań określonych w Regionalnym Programie Strategicznym w zakresie gospodarki, rynku pracy i turystyki. Potrzeba rozwoju szeroko rozumianych umiejętności (podstawowych, przekrojowych i zawodowych), a także upowszechnianie idei i korzyści wynikających z kształcenia przez całe życie, z wykorzystaniem innowacyjnych technologii, pozwoli na zwinne reagowanie i elastyczne dostosowywanie się do zmieniających się trendów globalnych, które będą kształtowały rynek pracy, związanych z automatyzacją i cyfryzacją, kryzysem demograficznym, płynnością, niestałością i zmiennością zjawisk, w tym dotyczących norm społecznych